Вутанька цієї ночі була біля моря,— вона працювала в риболовецькій бригаді,— і про те, що скоїлось дома, нічого не знала. Уже вранці, коли бігла додому поратись по господарству, зненацька побачила на своєму причілку чорні плями ганьби: уночі хтось вимазав їй хату дьогтем.

Серце наче обірвалось. Хто б це? І за що?

Недовго думаючи, взяла ніж, засукала рукава і заходилася вишкрібати дьоготь ножем.

Сусідки визирали з-за вуглів, голосно співчували:

— І звідки на тебе, Вутанько, така напасть?

— Ха! — з удаваною веселістю відповідала Вутанька.— Значить ще не вилиняли мої брови, ще побивається за ними чиєсь дурне серце...

І далі шкрябала причілок, наспівуючи.

Тим часом її товариші-рибалки сиділи на березі довкола казана, ласуючи свіжою ранковою юшкою. Вони не забули й про Вутаньку, відсипали юшки і на її долю.

Розмова точилася навколо незвичайної нічної події, чутка про яку вже докотилася до рибальських куренів. Хата в дьогті — це ж яке на людину тавро...

Бригада близько прийняла до серця Вутаньчине лихо. Давно такого не траплялося в селі. Назавжди, здавалось, відмер оцей допотопний брутальний звичай. І раптом знову... Наче встала з небуття старорежимна п'яна парубота, пройшла вночі вулицями приморської

артілі "Червона Україна" і, жорстоко розважаючись, наслідила, наквацювала...

Обурення рибалок було тим більшим, до Вутанька — за загальною думкою — нічим не заслужила такої наруги. Те, що вона все літо ночує на березі, в рибальському курені, ще не дає права комусь її ображати.

— І хто б це був, по-вашому, хлопці? — бився в догадках бригадир.— Кого б можна запідозрити?

Літні рибалки вголос перебирали своїх односельців, переважно молодих, відчайдушних хлопців, і — дивна річ — жоден з них якось не підходив під таку статтю. Той має освіту за десять класів, той щойно з курсів повернувся, той — комсомольський активіст і взагалі совісний хлопець... Важко було уявити будь-кого з них під хатою Вутаньки Гуслистої з дігтярним квачем у руці.

А тим часом сталося: хтось уночі таки проявив себе!

— Коли хочете знати, то це й нашу з вами честь зачіпає,— запально говорив бригадир.— Не тільки на Вутаньку, на всю нашу бригаду тінь лягла...

— А за що?

Незабаром до куренів на запах смачної юшки потяглися кадрові любителі цього їства. Спочатку примандрував дід-сторож, маючи, як завжди, ложку при собі, потім з'явився і сам голова артілі Конон Макарович Штепа.

Голова був явно занепокоєний тим, що сталося.

— Тепер роздзвонять по всьому берегу,— бідкався він, всідаючись біля казана.— Там порядочки, скажуть... У них вночі критику дьогтем наводять! Хто б це, по-вашому?

— Сном-духом не знаємо,— виправдувався бригадир.— Самі ламаємо голову: хто б міг?

— Те, що Вустина весела і танцюриста, ще не факт, що в гречку скаче,— говорив Конон Макарович, роздратовано присьорбуючи.— Ні, ти попробуй до неї всерйоз підсокиритись, то вона тобі навідлі покаже свій принцип: шапку загубиш,, мемелем вилетиш за поріг.

— Ви так ніби досвідом ділитесь,— засміявся кремезний таранкуватий рибалка Андрій Мох.— Чи не за-никували самі, Коионе Макаровичу?

— Кинь, Андрію, ти свої жарти,— образився голова.— Тут серйозним ділом пахне. Молодиця вправі буде й від нас зажадати відповіді... Бо що це справді робиться? В той час, як вона тут чесно тягає з вами невід, якась хуліганва їй хату поганить... А ми з вами де були? Ось ви, діду Гараську, посміхаєтесь, вам весело, а я вас питаю, де ви були, так званий сторож, колгоспний вартовий?

— А я молодиць наших та дівчат не стережу,— спокійно заперечив дід Гарасько.— Я відповідаю за неділимий фонд.

— Може, то ви самі, діду, й розмалювали Вутаньці причілок? — брав на посміх старого Андрій Мох.— Може, дала вам одкоша?

— Еге, я своє вже відмалював, хлопці... Це той малює, кому ночами не спиться та не лежиться... Кому її жижки спати не дають.

— Старий, а бачучий,— ревниво зауважив Конон Макарович.— Додивився, які там жижки.

— Ще б пак!..

Закурюючи після сніданку, знову стали гуртом приміряти — чиїх все-таки рук робота? Трактористи? Про них навіть думати було дивно б: з освітою, з орденами, та, крім того, ще й жонаті всі... Може, прикордонники припливали з коси?

Було відомо, що Вустина бігала звечора з дівчатами на заставу дивитись кінофільм. Мо', кому й допекла. Мо1, хто й помстився з ревнощів та з досади!

Конон Макарович незгоден був з таким припущенням.

— Там хлопці культурні й дисципліновані. Не могло такого бути з їхнього боку!

— То, може, турки? — сказав дід Гарасько, позіхаючи на море.

— Це свій якийсь турок,— насупився бригадир. Так і розійшлися, ні на кому не зупинившись. Дід

Гарасько, сполоснувши в морі ложку, почовгав додому. Конон Макарович подався в поле, рибалки один по одному розбрелися по куренях.

Незабаром біля загаслого вогнища зостався тільки Іван Латюк, молодий рибалка з переселенців. Він не брав участі в загальній розмові.

Сидів, палив цигарку за цигаркою та похмуро дивився на море.

В риболовецьку бригаду Іван Латюк потрапив одразу після того, як переселенці прибули на узбережжя. Хоча він ще й не мав потрібного рибальського досвіду, проте своєю працьовитістю та розторопністю уже

встиг завоювати прихильність літніх рибалок. Бригадир якось навіть хвалився ним на зборах і віщував хлопцеві добре майбутнє.

Вутанька Гуслиста з першого дня впала юнакові в око. Весела, вродлива, тямуща була молодиця! Достоту, як дівка: іде, то наче на пружинах; гляне, то стане тобі жарко. І все вона знала більше за Івана. Вміла лагодити сіті, і кермувати баркасом, і знала по йменню всіх риб, що живуть у морі... Івана теж навчала, не була потайною.

— Який сьогодні вітер, Іване? — питала вранці, і коли хлопець не влучав, то сміялася, а потім сама казала який...

І так день по дню все більше подобалася Іванові.

Бачив Вутаньку в свята, коли молодь збиралася біля клубу. Інші дівчата були наче в тумані, а Вутанька все горіла йому, мов кущ калини. Якось казала жартома:

— Оженимо тебе, Йване, на найкращій з наших степовичок... Чи тобі не подобається в нас?

— Подобається,-^— ніяковів хлопець. "А найбільше подобається, що ти тут є",— домовляв у душі.

Щодо роботи, то Іван був ревний: мав на руках мозолі, мов горіхи. Почував, що цінують його за це, звідусіль підтримують. Добре складалось поки що: і робота була йому до смаку, і люди милі.

Але ж Вутанька! З нею далеко зайшлося. Така ходила золота, смаглява, свіжа, мов щойно з моря... Яким боком не обернеться, то все була гарна Іванові, наморочила, приворожувала. Вже подумував, що могла б стати йому файною дружиною. До захмелiння мріяв, як би ото взяла його чубату голову та пригорнула, поклала на свої пишні груди...

Якось Вутанька наставляла парус, а він допомагав їй. Перебираючи линву, ненароком торкнулась оголеним ліктем Іванової руки. Ай, любко люба! Вогнем пройняло парубка наскрізь, хмільне тьмариво застелило зір...

— Вутанько!

Вона аж відсахнулась.

— Що з тобою, хлопче?

— Ти би могла мене любити?

— Питаєш!

І засміялася дзвінко.

Явно зводила на сміх, на жарт, а для нього то не були жарти.

Напередодні Іванові випало здавати рибу, і в берег він повернувся уже смерком. Дорогою вирішив, що нині увечері Вутаньці од нього не відкрутитись, не від-пручатись... Або якось відкличе її до баркаса, або прокрадеться до неї в курінь і таки доможеться, щоб відповідь дала певну, не жартівливу. Не повинна ти з цього сміятися, душко-зозулько!

Але, коли він прийшов у берег, Вутаиьки в бригаді не було: вже майнула з дівчатами дивитись кіно на заставу. Ось тобі, маєш...

Спочатку Іван хотів був і собі податися слідом, але товариші стримали: давно почалося, вже, мабуть, докручують останні частини.

Зостався на своє безголов'я.

Вутанька не сходила з думки, заполонила всю його розбурхану, розпалену уяву. Гляне на море, а вона виходить по хвилях з моря; гляне в поле, а вона вже сміється йому звідти.

Вечір був м'який, теплий, густо настояний на степових пахощах. Кликав у свої незмірні таємничі простори всіх закоханих, усіх щасливих. Зорі мигтіли, як перед дощем, море колисково шелестіло хвилями далеко по узбережжю. Десь на обрії, ніби в темному величезному проваллі, зрідка звивались білі сухі зірниці, а грому не чути було ні разу.

Іван лежав біля куреня, заклавши руки під голову, і слухав, як гуде движок на заставі. Рибалки тихо співали коло багаття, і та пісня, єй же єй, була про нього, про Івана Латюка! "Брала вдова льон дрібненький..." Чи льон у полі, чи рибу в морі — а хіба то не все єдно?.. "Вона брала-вибирала, тонкий голос подавала". Було таке, подавала... "Чому не п'єш, не гуляєш?"

Де вже там пити, де йому гуляти.

Потім і пісня кінчилась, і движок на заставі замовк. Лише море стиха перепліскувалось...

Іван лежав збуджений, бентежний, серце йому ятрилось. Бригадир, проходячи до куреня, окликнув був його — Іван не озвався, вдав, що спить.

Напружено, сторожко наслухав — чи не йде, чи не зашелестить несподівано з темряви своїм ласкавим шелестом...

Рівно об одинадцятій прогув пасажирський, рухаючись морем навскіс, білогрудий, казковий, в гірляндах рясних вогнів. Цілий палац на воді. Повен чиїхось щасть... Проплив, зник, як видиво, і обрій за ним потемнішав ще дужче.

Де вона? Чому так довго не вертається до свого куреня? Уявив собі, що, може, вона якраз сидить оце з кимось у парі, мліє в чиїхось обіймах, милуючись на оті німі далекі зірниці, що якось насмішкувато виморгують зараз через море до Івана. Ніби чує, як вона розповідає комусь, сміючись, про нього, про те, який він унадливий, як він напрошувався до неї зі своїм важким ведмідькуватим коханням.

Далі йому вже несила було стримувати себе. Рвучко встав, озирнувся: товариші спали, багаття ледве тліло.

Не тямлячи себе, рушив кудись навмання, сліпма почвалав берегом, доки не опинився біля баркаса, там, де мріяв розмовляти в цей вечір з нею... Несподівано наткнувся в темряві на відро з мазутом і пригадав раптом, як давно колись у їхньому селі парубки відомщали дівкам... Там, в отій темряві, і зародився Іванів гріх.

А нині, після того як усе вже сталося і нічого не поправиш, Іван почував себе гірше, ніж будь-коли.

Все обернулося проти нього. Не пристав до Вутаньки дьоготь, не її осуджують рибалки, а, навпаки, гуртом розшукують кривдника. Та й чи хотілось би йому, щоб Вутаньку осуджували, цькували? О, нізащо! Іван першим би взяв її під захист, хай би тільки прихилилася до його плеча...

Щоправда, захисників їй і так не бракує, усе тепер волає за неї: і те, що чоловік загинув на фронті, і що вона, коли треба, вміє будь-кому відміряти ляпаса, і що невод чесно тягає з рибалками нарівні, не цураючись найтяжчої роботи. Не пристав до неї мазут, зате в самого Івана, певне, скоро плямою на лобі виступить перед усіма людьми!

Зле було йому зараз, гірко. Осоружна мазута, де вона взялася на його путі?

Ота розмова, що відбувалася під час сніданку, була для Івана суцільними тортурами. Йому здавалося, що і рибалки, і Конон Макарович, і дід Гарасько — всі вони достеменно знають, хто наробив шкоди вночі, і лише вдають, нібито Іван для них поза підозрами. Навмисне виставляють перед ним то п'ятого, то десятого, то трактористів, то прикордонників, вгадують та прикидають — чи здатен будь-хто з перелічених таке вчинити?

Ані є ден не підходить під таку статтю! І то таки є правда. Ніхто з них так не вчинив би, Іван певний цього. "Може, турки?.." А бий тебе дідько! Цебто Іван має себе відтепер вважати за турка!.. Сидить турок між вами, сьорбає мовчки юшку, а ви його обминаєте, милуєте, щадите...

Чи, мо1, й справді мають його за такого, як інші, за чемного та порядного парубка?

Від різних догадок голова зараз йому чуманіла.

"Заслеп я в ту мить біля мазути, зовсім заслеп, брати: зірниць надивившись!"

За годину чи дві прийшла на берег Вутанька. Була така, ніби нічого й не сталось: весела, беззлобна.

— Виколупала, зашпарувала, завтра й побілю,— спокійно хвалилася вона рибалкам.

— А ми все тут шукали кандидата,— почав бригадир.—Не вишукується, куди не кинь... Якось аж дивно...

— Мені й самій тричі дивно.

— Але кого-небудь ти все-таки підозріваєш?

— Нікого! — відрізала Вутанька і, як здалося Іванові, стрельнула поглядом у його бік. Хлопця кинуло в жар, і він відчув, що на лобі йому притьмом виступає дьоготь.

До самого вечора ходив пригнічений, мовчазний. Увечері тягли невод, але замість риби витягли з півтон-ни "серця", як називають рибалки слизьких, холодцю-ватих медуз. У сусідніх бригадах було не краще. Справжньої риби ждали через кілька днів.

З настанням темноти Іван зник із берега. Вутанька першою помітила, що його нема біля куренів, і їй чомусь стало прикро за свою незвичайну зіркість. Зрештою, що їй до Івана? Правда, вона звикла бачити увечері коло вогнища його плечисту постать, їй приємно було спостерігати, як він ніяковіє, слухати його співливий басок... Учора навіть зловила себе на тому, що шукала його поглядом на заставі, думала — прийде в кіно...

Цікаво, куди він зникає вечорами? До кого стежечку топче? Раніше не думала, що це має для неї якесь значення, а зараз...

Незабаром Вутанька теж поспішала тієї самою стежкою, що пролягала від моря до села. Збиралося на дощ, а в неї вдома білизна порозвішувана, треба було познімати на ніч, повносити в хату... Рушався вітер, швидко захмарювалось. Там, де вчора лиш зірниці мигтіли, сьогодні вже зблискувало на півнеба і глухо погуркував грім.

Біля села Вутанька звернула зі стежки і пішла до хати навпростець городами. Зайшла на подвір'я і... отетеріла на місці.

Під хатою в неї темніла постать: хтось стояв.

Хто?

Може, знову той прийшов малювати їй причілок? Так і є! Малює, халамидник: то нагнеться, то випростається, розгонисто чимось шаркаючи по стіні.

Навшпиньках підкралася ближче і обмерла, не вірячи власним очам...

Іван Латюк! У руці мав щітку, біля ніг відро... з білою глиною.

Білив!

Вутанька, причаївшись, стояла в нього за спиною і, напружена, схвильована, стежила, як ревно працює хлопець.

Чути було, як він дихає, як шарудить щітка... Потім десь над морем зненацька палахнуло, креснула блискавиця, і обоє вони — Іван і Вутанька — разом обернулись на той голубуватий зблиск, на велике несподіване сяйво, що високо тремтіло по хмарах.

1950